

encaminar» «Lo parellat de coloms que havias *ensinestrat* de naixença», Pons Mass (Colla del C III, 33), «per un jove que vulgui fer bondat y *ensinestrar-se*, aquí trobo lo que li convé», Em Vilanova (O C II, 88), «comensava a *ensinestrar-lo* en les mecànics cas d'aprenentatge», Careta i Vidal (Brosta, 36, i també en el seu *D d Barbr*, p 10), «Va *ensinestrar* la sobre la manera de preparar el brou medicinal», Ruyra (*Entre Flames*, 104) A desgrat de la quasi-unanimitat de la forma en *-e-* en els escr Renaix, estic segur que la variant *ensinistrar* és força més usada, en trobaríem *exs* a dotzenes en les obres de Coromines (a qui jo ho havia sentit molt sovint) i dels altres escr de la seva generació, no solament entre els del NE perquè jo no recordo altra cosa de Bna (1916 ---) i de tota la zona fins a Girona, tot i que només en tinc una cita en MnVayreda que ja he donat a propòsit de *si més no* (a SI)

Semànticament sembla xocant, almenys per a tot filòleg estranger. Això fa que ja li dedicai una nota Spitzer en les seves juvenils *Katalanischen Etymologien*. Car essent la mà dreta el símbol de la destresa, són naturals el cast *adestrar*, l'it *addestrare*, el fr *dextérité*, l'it *destrezza*. Però aquest derivat d'arrel semàntica oposada, sembla ser únicament del català. Un arriba a pensar si contra les aparences es deuria a un encreuament entre *ensenyar* i *adestrar*, però llavors, per una banda, esperariem que el resultat de tal encreuament fos *ensenyestrar amb *-ny-* i d'altra banda essent *assinestrar* la forma antiga, això ens allunya encara més de l'encreuament amb *ensenyar*, a tot estirar podríem admetre que en el prefix *en-* de l'*ensinistrar* modern ha actuat la influència del sinònim *ensenyar*. Res més no em sembla convincent.

Pot ser doncs simplement un fenomen d'antífrasi, potser mig irònica, mig-eufèmica, tenint en compte especialment el fet que en tots o quasi tots els quatre testimonis medievals es tracta d'un ensinistrament entremaliat.

Però hi deu haver alguna cosa més, de gran arcaisme semàntic conservat pels romans. Car Ciceró posava de relleu que en qüestió d'auguris *sinister* feia el paper que entre els grecs i bàrbars tenia la dreta «ita nobis *sinistra* videntur, Grais et barbaris, *dextra*, meliora», *De Divinatione* II, 39. I Plaute implica el mateix «bona, *scaeva!*» ('les coses bones són les de l'esquerra') diu el *Pseudolus* v. 1138, i deu venir de tal superstició *obscaevare* 'començar per l'esquerra', en el *Sticho*, 461 (cf. sobre això Lodge, *Lexicon Plautinum* II, 583, i W. Pax, *W u S* XVIII, 76). Però hi ha fets semàntics com els llatins en altres llengües indoeuropees. En grec mateix, *ἀριστερός* era = *εὐώνυμος*, lit. el de bon nom. I justament segons Walde-H l'etim indoeur del ll *sinister* fa pensar que primer significava 'útil'.

Tenim, doncs, segurament, en el nostre verb català la supervivència d'un arcaisme semàntic indoeuropeu, servat pel baix poble romà, i rediuiu en el llatí vulgar de la Tarraconense. Car Mayrhofer ho amplia a d'altres famílies de la vella soca, com el germànic l'a-al ant *winstar* i esc ant *uinstri* 'esquerra' haurien tingut el

sentit de 'amistós' que correspon al seu parent angl *win*, al *gewinnen* 'guanyar', l'irl *tíath* 'esquerre' i l'homòleg del gòtic *thiuth* 'bo', l'avèstic *vāryastū* 'esquerre' es dona la mà amb el scr *vāryas-* 'milloir' i ell s'inclina a creure que etimològicament són un mateix mot el scr *vāmab* 'esquerre' i el scr *vāmāb* distingits per l'accentuació, tot i que aquest últim significa 'valuós, amat, bell, noble' («wert lieb, schon, edel») (*Allind Etym Wb* III, 189).

DRIV *Ensinistrament Ensinistrador Desensinistrar, -istat*

1 P ex en l'Evangeli en St Marc, quan els fills de Zebedeu demanen al Mestre de seure li un a la dreta i l'altre a l'esquerra (*εἰς ἃ δεξιῶν καθίσσῃμι καὶ εἰς ἃ ἀριστερῶν*) Jesús replica *δεξιῶν καὶ εἰς ἃ εὐωνύμων* x, 37, 40, i en St Mateu, tant ells com Ell hi posen *εὐωνύμων* en 2ª lloc, xx, 21, 23).

SINIZESI, pres del gr *συνίησις* 'fet de deixar se anar', derivat de *συνίειν* 'asseure's junts', 'deixar se anar d'un plegat' □ 1ª doc 1868, *SLuCosta*

Sinó, V. *si Sinoc*, *sinocal*, V. *sinèquia*

Sinode, ja va a EPISODI. La variant *sinet* es troba (amb *ci-*) a les *VidesR* (73v1, n 64). Una altra variant més popularitzada és *sènet* que trobem en Lull (p ex *Blanq*, *NCl* II, 57 12), «un jorn s'esdevenc que lo bisbe tenia *sèned*, e preicava als clergues, a los quals demanà de consell con pogués molt honrar lo fruit beneit de Nostra Dona» (*L d'Ave Maria*, *NCl* xiv, 135 25).

Sinodal, *sinòdic*, V *episodi Sinònim*, *sinonímia*, *sinonímic*, V *nom*, de *sinònim* i un parell de casos més o menys incerts en Lull (Colom)

SINOPE, pres del fr *sinople* id, antigament 'color vermell', i aquest, del ll *sinōpis*, *-idis*, 'terra de Sinope, espècie de mangra'. □ 1ª doc: 1868, *SLuCosta* (amb definició incomprovada).

En francès *sinopre* ja apareix en el S XII (adaptació fonètica de *sinopide*), més tard *sinople*, nom que es donà també a l'antiga ciutat de Sinope, per influència del gr *-polis* 'ciutat' («una bellíssima ciutat nomenada *Sinòpoli*», Galba, *Tirant*, Ag IV, 313) «*Sinopsis* es color roja trobada prè la ciutat dita *Sinopsis*», en l'*Elucidari de las propietatz d'alcunes res naturals*, en llenguadocià de c 1300 (Rayn v, 237b). Recordo algun testimoni antic de *sinoble* en català, en oc *cinoble* «couleur verte, vert de montagne» en doc a 1397 (Pansier, *La Langue Provençale à Avignon*, III, 41). El mot francès va canviar de sentit cap al S XIV passant a designar el color verd, canvi comprensible per les circumstàncies històriques de l'heràldica.

Sinopsi, *sinòptic*, V. *ull Sinosteologia*, *smostosi*, V. *os*

SINÒVIA, del ll mod *synovia* id, que es creu usat